

ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ, 24.07.1923

100 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

(Μερικές γεωπολιτικές παρατηρήσεις)

Δρ Γιώργος Πουκαμισάς, Πρέσβυς ε.τ.

- Η Συνθήκη, ορίζοντας τα όρια της Τουρκίας στο Αιγαίο, καθιέρωσε την Τουρκία ως δύναμη χερσαία/ηπειρωτική, και την Ελλάδα, μετά μάλιστα την απόδοση (1947) της πρώην ιταλοκρατούμενης Δωδεκανήσου, δύναμη θαλάσσια, ναυτική.

Αυτή είναι η ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ διαφοροποίηση Τουρκίας και Ελλάδος, σταθερά ισχυρή, που πέραν της υποχρέωσης τοπικής επί των νήσων αμύνης, επιβάλλει στην Ελλάδα, για λόγους υπαρξιακούς, πολύ πριν την εξαγγελία του οράματος της «γαλάζιας πατρίδας» (ήδη το έτος 2006, από αξκούς του τουρκικού ναυτικού), να διατηρεί ισχυρό και τεχνολογικά προηγμένο Πολεμικό Ναυτικό, για σύνθετες αποστολές εντός και εκτός Αιγαίου. Το αξίωμα «μέγα το της θαλάσσης κράτος», ήτοι μεγάλη η σημασία της θαλάσσιας ισχύος, διατηρεί εις το ακέραιον την σημασία του, αλλά πρέπει να υπηρετείται πιστά στις εκάστοτε συνθήκες.

- Η Συνθήκη, είναι πολυμερής, μεταξύ των νικητών συμμάχων του Α΄ Π.Π. αφ΄ ενός και της Τουρκίας αφ΄ ετέρου. Είναι η τελευταία συνθήκη εκ του Α΄ Π.Π., που υποκατέστησε την μηδέποτε κυρωθείσα Συνθήκη των Σεβρών (Αύγουστος 1920). Η Ελλάδα, παρίστατο τεχνικά μεταξύ των νικητριών, η Συνθήκη όμως, που είναι ταυτόχρονα η ληξιαρχική πράξη γεννήσεως της σύγχρονης Τουρκίας, κωδικοποιεί τις συνέπειες της ήττας του ελληνικού Στρατού στη Μικρά Ασία, και ρυθμίζει το σύνολο σχεδόν του εδαφικού καθεστώτος, τα σύνορα της κεμαλικής Τουρκίας.

- Με την Συνθήκη της Λωζάννης η Ελλάς χάνει την κρίσιμης σημασίας Ανατολική Θράκη, την οποία κατείχε μέχρι την Τσατάλτζα και τον λαιμό της χερσονήσου της Καλλιπόλεως από το 1920. Δυστυχώς, το Diktat της ανακωχής των Μουδανιών (τέλος Σεπτ. 1922), παρήγαγε ολέθριες για την πατρίδα μας συνέπειες. Η Ελλάς έπαψε να είναι χώρα

επάκτια του Ευξείνου, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την γεωπολιτική μας έκτοτε υπόσταση και δυναμική.

- Η Συνθήκη είναι η μητέρα της εθνοκάθαρσης, που στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι η υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών. Για τον Ελληνισμό, σηματοδοτεί την κοσμοϊστορική γεωπολιτισμική συμφορά της εξόδου ενάμιση εκατομμυρίου Ελλήνων από τις προαιώνιες κοιτίδες τους της Μικράς Ασίας, του Πόντου, της Ανατολικής Θράκης. Στην απέναντι ακτή του Αιγαίου, στην Ιωνία, παύει να ομιλείται μετά από 30 και πλέον αιώνες η ελληνική λαλιά. Οι λύχνοι των επτά αρχαίων χριστιανικών εκκλησιών της Αποκαλύψεως υλικώς σβήνουν. Ο δρόμος γίνεται ευκολότερος για να γίνει η Ραιδεστός (Rodosto) Tekirdag, η Ίμβρος (Imroz) Gokceada κ.α.

- Με το άρθρο 20 της Συνθήκης, η Τουρκία παραιτήθηκε της κυριαρχίας στην Κύπρο, η οποία μεγαλόνησος ήδη από τον Νοέμβριο 1914, είχε προσαρτηθεί στο αγγλικό στέμμα. Η Τουρκία, παραιτήθηκε επίσης των δικαιωμάτων της στην Λιβύη, την Αίγυπτο, το Σουδάν, και όλων των εδαφών νότια του συνόρου με την τότε υπό γαλλική εντολή Συρία.

- Ξεχωριστή σημασία έχει, υπό το φως σημερινών ακροβασιών κύκλων της γείτονος, η πρόνοια του άρθρου 12 της Συνθήκης, που λέγει, πως εάν άλλως ρητώς δεν ορίζεται, τα νησιά σε απόσταση 3 μιλίων (εννοείται μίλι 1607μ.) από την ακτή της Ανατολίας ανήκουν στην Τουρκία. Επομένως, οι σε βάρος μας ισχυρισμοί περί γκριζων νησιών και γκριζαρίσματος για νησιά/νησίδια/βραχονησίδες είναι έωλοι και δεν πρέπει να τους ανατροφοδοτούμε. Η ρήτρα αυτή αφορά στο σύνολο των ακτών της Τ. στο Αιγαίο, άρα καλύπτει και τα τότε ιταλικά Δωδεκάνησα, και τούτο ανεξαρτήτως του προσδιορισμού ιταλο-τουρκικού θαλάσσιου συνόρου με τη συμφωνία και το πρωτόκολλο μεταξύ των δύο πλευρών, το 1932.

- Την ίδια ημέρα, 24.07.1923, υπογράφηκε η Σύμβαση για το Καθεστώς των Στενών, ήτοι Δαρδανελλίων και Βοσπόρου, η οποία κατοχύρωνε τα βρετανικά πρωτίστως συμφέροντα, υπό τις νέες συνθήκες αποχωρήσεως του Ελληνικού Στρατού από τα μέρη εκείνα. Η Σύμβαση προσαρμόζε αντίστοιχες πρόνοιες της Συνθήκης των Σεβρών.

Προβλεπόταν καθεστώς ουδετεροποίησης (:αποστρατιωτικοποίησης) για την Ζώνη των Στενών σε Ασία και Ευρώπη, ως επίσης των νήσων που εκρίνετο ότι επηρέαζαν την ασφάλεια των Δαρδανελλίων, δηλ. Ίμβρου, Τενέδου, Λαγουσών, Λήμνου, Σαμοθράκης. Καθιερώνονταν περιορισμοί στην ναυσιπλοΐα και την αεροπλοΐα πάνω από την Ζώνη. Ιδρύετο Διεθνής Επιτροπή των Στενών με συμμετοχή των δυνάμεων που είχαν υπογράψει τη Σύμβαση, μεταξύ των οποίων την φορά αυτή ήταν η ΕΣΣΔ, με ευρείες αρμοδιότητες εποπτείας της τηρήσεως των όρων της Συμβάσεως. Ως εικός, το νέο καθεστώς της Τουρκίας, δεν ήταν ικανοποιημένο από τους όρους που υπό τις περιστάσεις αναγκάστηκαν να δεχθούν και επεδίωξαν με ενεργητικότητα να αποτινάξουν την διεθνή αυτή δουλειά. Το επέτυχαν 13 χρόνια αργότερα, με την υπογραφή της Συμβάσεως του Montreux (20.07.1936).

- Η Συνθήκη της Λωζάννης είναι συμβατικό κείμενο που αντέχει στο χρόνο. Η ίδια η Τουρκία δεν έχει συμφέρον στην αναθεώρησή της, καθώς τότε θα άνοιγε τους Ασκούς του Αιόλου, με επιπτώσεις στην εδαφική ακεραιότητά της ή και την υπόστασή της ακόμη. Ωστόσο, και αν ακόμη κατατάξουμε την εισβολή στη Κύπρο σε άλλη κατηγορία, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι η Τουρκία, με την σύμπραξη τότε της Γαλλίας, εξέφυγε από τα όρια της Λωζάννης και προσάρτησε το 1939 το σαντζάκι της Αλεξανδρέττας, αυτόνομη διοικητική οντότητα της υπό γαλλική εντολή (mandat) Συρίας, που περιλαμβάνει την πόλη της Αντιόχειας, ιστορική έδρα του φερώνυμου παλαιόφατου Ορθόδοξου Πατριαρχείου.